Pavel a Petr: Kdo se smí stát křesťanem?

Původ materiálu
Jiří Bureš
Pořadí v lekci
12

Téma

Bezpodmínečný přístup k víře — pro každého!

Cíl

- Mladší děti uslyší, že hledání Boha je důležitější než lidské zvyky.
- Děti si uvědomí, že křesťanství začalo v židovském prostředí, a teprve pak vykročilo do světa.
- Děti uslyší, že Bůh dává víru bez podmínek.

Pro učitele

Biblický text: Sk 15,1–29

Stručný děj: Kvůli křesťanům, kteří začnou učit, že obřízka je podmínkou pro spásu pohanů (nežidů), vypuknou spory. Pavel s Barnabášem se vydají do Jeruzaléma, aby obhájili svou misii před apoštoly a staršími. Na schůzce se apoštol Petr zastane ne-židů s tím, že víra sama člověka očišťuje, obřízka není potřeba. Jakub upozorní na texty Starého zákona, kde židé jsou ukazatelem cesty ostatních národů k Bohu, jejichž doba nastane. Dohodnou se na kompromisu, misie může pokračovat bez podmínek. Ne-židovští křesťané mají ovšem ve čtyřech bodech respektovat tradice těch židovských.

Výkladové poznámky

Otázky nad pohany (nežidy): Vedle četných židů, kteří přijali Ježíše jako jim zaslíbeného mesiáše, se k němu hlásil i rostoucí zástup ne-židů. Obě skupiny byly navíc geograficky vzdálené: Šíření evangelia mezi židy se dělo v Jeruzalémě a okolí, pod autoritou Petra, zatímco v Malé Asii se přidávalo mnoho nežidů skrze Pavla a Barnabáše. Židovství nebylo misijním náboženstvím. A náhle tu byla skupina snad až 1 000 křesťanských nežidů. Je tato misie v pořádku? Jak se mají nežidé začlenit mezi židovské křesťany? Musí projít obřízkou a stát se nejprve židy (Sk 15,1)? Mají pak dodržovat Zákon, jako ostatní?

Jeruzalémská schůzka se pokouší vyjednat smír. Koná se tři roky po zahájení misie mezi pohany. Je líčena jako harmonická dohoda apoštolů. Z Pavlových listů (Gal 2) ale víme, že rozpory byly mnohem hlubší. Rovněž Pavel líčí výsledky schůzky jinak.

Obřízka byla podle smlouvy s Abrahamem povinná (Gn 17). Na malých chlapcích se prováděla osmý den po narození, spolu s udělením jména, ale obřezán mohl být i dospělý. Její nutnost pro nežidy byla jedním z hlavních sporů o význam celého Evangelia. Apoštol Pavel: podmínka obřízky ruší Kristovu oběť na kříži, která nám byla dána bez zásluh, milostí Boží!

Petr na sněmu říká: víra v Krista očišťuje, a to stačí: Bůh „neučinil žádného rozdílu mezi nimi a námi, protože jejich srdce očistil vírou“ (Sk 15,9). Tato víra se osvědčuje „darem Ducha svatého“ (Sk 15,10; srv. Petrovu zkušenost s Kornéliem ze Sk 10).

Výsledek jednání (podle knihy Skutků):

1) Bylo povoleno pokračování misie mezi pohany.

2) Byly odmítnuty vstupní podmínky pro nežidy (tj. obřízka).

3) Podle Skutků byli nežidé vybídnuti k dodržování „naprosto nutných“ (Sk 15,28) pravidel Zákona, jako byla stravovací pravidla (nejíst krvavé maso ani maso zbylé z pohanských obětí) a zákaz smilstva.

Můžeme snad říci, že šlo o pravidla, jejichž nedodržování by hluboce uráželo žido-křesťanské bratry. Urážení víry svého bratra se má křesťan vyhýbat, ale spása Kristova je bezpodmínečná a otevřená všem.

Modelové řešení sporů: Kniha Skutků popisuje ideál řešení sporů v církvi: nejprve má být nalezen kompromis díky výkladu Písma. Tato shoda je pak rozeznána jako hlas Ducha svatého. Konkrétní smiřující postavy (Silas a Juda) jsou nakonec vyslány svým příkladem přesvědčit vzdálené bratry a sestry.

Úskalí

Pozor na falešná zjednodušení tématu, jimiž uhneme z rámce křesťanské zvěsti! Výroky „Stačí věřit, a můžeš jednat, jak chceš“ nebo „židovský způsob víry byl nahrazen křesťanským“ neodpovídají Písmu. Abrahamovská smlouva nebyla pro židy zrušena (Ř 11) a křesťan nese odpovědnost za své skutky. Jde o to, co je podmínkou víry/spásy. Odpověď: nic, víra je zadarmo.

Jiným úskalím je šíře tématu. Spor o přístup ne-židů (pohanů) k víře se objevuje zjevně či skrytě v mnoha spisech Nového zákona, v různých odstínech, s různým důrazem i řešením.

Líčení knihy Skutků o průběhu vyřešení sporu se např. výrazně liší od Pavlova popisu v dopise Galatským (Gal 1–2). V něm vystupuje Petr jako odpůrce bezpodmínečného přijetí ne-židů, zatímco ve Skutcích zastává pozici, kterou známe od apoštola Pavla.

Pavlova argumentace (člověk je spasen pouhou vírou v Krista, ne na základě skutků Zákona) je ve Skutcích přítomna jen nezřetelně, Skutky zdůrazňují nový věk Ducha a univerzálnost víry. Pavlův pohled můžeme starším dětem nastínit, pokud se zeptají na hlubší vysvětlení. Ve složité látce se nicméně držme základního důrazu a cíle hodiny. Méně bude v tomto případě více.

Odkazy

Ryšková, Mireia: *Pavel z Tarsu a jeho svět.* Praha: Karolinum, 2014; s. 180–182 (pro větší kontext s. 176–184)

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete pod textem úlohy.

Pro děti

Mladší děti

Ve vyprávění pro mladší děti nahrazujeme složitou tématiku starozákonních pravidel a Zákona (obřízka apod.) tím, co děti znají: slušným oblékáním do kostela. Pro vyprávění lze využít oblékací postavičky, kterým se dají vyměňovat šaty — potřebujeme dívčí postavu „Aničku“ s krásnými šaty a chlapce „Tomáše“ s tepláky.

Jiný způsob, jak ilustrovat příběh: s pomocí ramínek, na které navěsíme Aniččiny šaty, Tomášovu teplákovou soupravu a maminčinu róbu. Během vyprávění bereme do rukou ramínko toho, kdo je právě aktérem.

Nedělní šaty (motivace)

Co máte dnes na sobě? Jak jste se dnes oblékli? (…) Zkuste se rozhlédnout a všimněte si, co má na sobě váš soused.

Máme-li hodně času a větší skupinu, můžeme si s dětmi zahrát i jednoduchou hru. Stoupneme si do kruhu. Někdo z dětí pak popíše jeden nebo dva kusy oblečení někoho, koho si vybral — a ostatní potom hádají, o koho jde. Vystřídáme pár dětí a soustředíme se dál na příběh.

To jsou ale pěkné šaty. Nosíte takové oblečení každý den? (Nebo: doma.) (…) Proč jste si takové oblečení vzali? (…)

V teplákách do kostela?

Když je neděle, chodí lidé do kostela. Děti mají na sobě pěkné oblečení. A nejen děti, i dospělí: maminka si třeba vezme šaty, tatínek pěkné kalhoty, někdy košili nebo sako. Neděle je slavnostní, krásný den. Protože oslavujeme Pána Boha.

Tohle všechno Anička věděla. Každou neděli ráno si měla obléci modré šaty s kytičkami. Ale vůbec se jí do toho nechtělo. Cítila se v nich divně a nemohla v nich běhat. Na pravém boku ji škrtily. Jenže maminka na těch šatech trvala. Prostě trvala. Achjo.

V jednom měla máma pravdu: v kostele byli slavnostně oblečení všichni. Dospělí i děti seděli pěkně v lavicích, zpívali, modlili se, poslouchali. Ale jednu neděli se stalo něco nečekaného. Během písničky si Anička všimla, že se kostelní dveře otevřely. A do kostela vešel kluk, stejně velký jako Anička — v pruhovaných teplákách! V ruce držel tenisák. Asi si hrál někde venku a teď ze zvědavosti nakoukl dovnitř. Jenže v teplákách!

Píseň skončila a děti se zvedly do nedělní školy. Anička uviděla maminku, jak jde rychlým krokem ke klukovi. Sklání se k němu a něco mu zřetelně říká. Anička moc dobře tušila, co maminka říká. Kluk bude muset odejít. A příště mít pořádné kalhoty. Jinak to nejde. Bez kalhot a šatů se do kostela nechodí.

Jenže co to? Maminka kluka vzala za ruku a vedla ho za ostatními dětmi do Nedělní školy. A pak se na něj dokonce usmála a řekla: „Uvidíš, tady se ti bude líbit, Tomáši.“ Anička to vůbec nechápala. To si nevšimla, co má na sobě?

K Ježíšovi klidně i v teplákách

Proč to maminka udělala, co myslíte? (…)

Anička se na to doma taky zeptala. Maminka odpověděla: „Tomáš přišel poprvé do kostela. Byl zvědavý na to, co se tam říká o Bohu. A taky o Ježíši. A to je přece jen důležitější, než co má člověk zrovna na sobě. Chápeš?“

Anička chvíli přemýšlela a přikývla. Pak ji něco napadlo. „No jo, já jsem taky zvědavá na Boha. A musím nosit ty modrý šaty!“

Maminka se rozesmála. „Tak víš co, jestli budeš chtít, tak si můžeš příští neděli výjimečně vzít něco jiného.“

Tomu Anička nechtěla věřit: „I tepláky?“

Maminka vzdychla: „No, když chceš, můžeš si pro jednou vzít i tepláky. Ale jen jestli si zapamatuješ, co je v kostele opravdu důležité.“

Anička vyhrkla: „Být zvědavý na Boha a Ježíše. — Jupí!“

Pomůcky: Postavičky s převlékacími šaty. Nebo ramínka s šaty, které nám reprezentují jednotlivé postavy příběhu.

Školní děti

Stejné podmínky pro všechny! (motivace/antipříběh)

Zkuste si představit takovou situaci: V krajském městě uspořádali hokejový turnaj. Přijely týmy ze všech možných zákoutí a vesnic. Jenže co se nestalo: hned při prvním zápase postavil tým z Horního Jelení na led sedm hokejistů.

„To přece není možné,“ rozčilovali se rozhodčí, „hráčů má být na ledě pět, vy asi neznáte pravidla?“

„No, když my jsme u nás všichni malé postavy, tak hrajeme v sedmi…“

Co myslíte, že udělali? (…) Jasně. Vyhnali dva hráče z ledu, a hrálo se.

Jenže ve druhém zápase nastoupili ze Středního Jelení a jeden z týmu měl místo hokejky seříznutý smeták; vypadalo to podobně, ovšem hokejka to nebyla. Že chudák nemá peníze na výstroj, ale chtěl si zahrát.

Myslíte, že mu to povolili? (…) Jistěže ne, naštěstí někdo mu hokejku půjčil a hrálo se.

Na potřetí tu byli z Dolního Jelení, a ti měli s sebou růžový puk. Že mají barvoslepého brankáře, on jinak nevidí střelu, to přece dá rozum, že nemůže hrát s černým! Kdepak, to prostě nejde. Puk se vyměnil, a bylo to.

Zkuste říci, proč se něco takového nemůže povolit? (…)

Pravidla jsou pravidla. Lidé jsou různí, mají různé problémy, ale bez stejných pravidel a podmínek se nedá hrát. To by jinak nebylo férové měření sil a dovedností. Podobné je to i v jiných situacích: třeba při písemce ve škole… Nebo když se člověk uchází někde o práci… Všichni mají stejné startovní podmínky!

Věřit mohou lidé bez startovních podmínek

Je ovšem jedna oblast, kde to neplatí a kde se nemusí nejdřív splnit pravidla. A to je víra — to je vztah k Ježíši a k Bohu. Každý může začít věřit, bez splnění podmínek a pravidel.

To poznali Pavel s Barnabášem na svých cestách. Vyprávěli lidem o Ježíši. Říkali, že Ježíš je židovský Mesiáš, pravý král, kterého Bůh slíbil Abrahamovi a Davidovi a prorokům. Vyprávěli to v synagogách. Vyprávěli to v židovských domech. Vyprávěli to židům na náměstí.

Jenže místo židů za nimi přicházelo stále větší množství těch ostatních — cizinců, kteří neznali Bibli, nebo lidí z rodin, kde se věřilo různým pověrám. A co Pavel s Barnabášem? Poslali je pryč, že nejsou židé, že nesplňují podmínky? Ne. Pokřtili je a měli z nich radost, děkovali za ně Bohu.

To se doslechli bratři a sestry z Jeruzaléma a byli rozhodně proti. Vždyť to není fér: oni mají jiná pravidla než my. My dodržujeme příkazy z Bible: od mládí nosíme na těle znamení obřízky jako Abraham, dodržujeme sobotní klid podle Mojžíše, a před bohoslužbou se umýváme. A oni nic, oni si dělají co chtějí! To přece nejde, bez pravidel se nehraje, bez pravidel se nedá věřit. Tak ať si to srovnají, a potom je přijmeme. Dřív ne!

Jeruzalémský sněm

Takové hádky vypukly, a nebyl jim konec. O pár měsíců později potkáváme Pavla s Barnabášem v Jeruzalémě. Přišli na setkání s apoštoly, kde se měl spor vyřešit. Může se člověk stát křesťanem, i když nesplní stará pravidla a přikázání z Bible? Pavel vyprávěl, jak úplně cizí lidé uvěřili v Pána Ježíše. Jiní mu začali skákat do řeči a hádali se s ním.

Tu povstal Petr a řekl: „Jak můžeme dělat rozdíl mezi lidmi, když ho Bůh nedělá? Oni nejsou židé, a přece jim dal víru.“ A Petr dodal: „Víra v Ježíše očišťuje srdce, to žádná pravidla nedokážou.“

Zavládlo ticho. Ta pravidla a přikázání dodržoval každý žid a každá židovka, po celá staletí — a teď by se to mělo změnit? Vůbec si to neuměli představit.

Vtom si vzal slovo Jakub: „V Bibli nejsou jen pravidla. Jsou tam i slova proroků, kteří řekli, že jednou budou hledat Pána Boha všechny národy. Myslím, že ten čas nastává, tak se toho nebojme!“

Tehdy se v Jeruzalémě usmířili a dohodli. Sepsali společný dopis novým bratrům a sestrám a poslali s ním dva důvěryhodné posly (Judu a Silase).

Stálo tam: „Ať vás nikdo nezatěžuje zbytečnými podmínkami a pravidly.“ Bůh dává víru všem, kdo ho hledají — bez podmínek!

(A na konci bylo ještě dopsáno — spíš prosba, než pravidlo: aby ti noví a cizí křesťané dávali pozor a neuráželi svým chováním toho, kdo stará přikázání dodržuje.)

Pomůcky: Hokejka, která je divně pomalovaná, polepená, nebo zlomená (motivace). Ikona Petra a Pavla (kteří „drží církev“ nebo se objímají, viz Přesah). Symboly židovství a křesťanství (židovská hvězda, jména praotců, mapa Izraele, jesle, kříž, Bible, desky zákona) a obraz Ježíše, který mají děti spojit s některými symboly (patří ke všem).

Starší děti

Pokud děti problematiku aspoň trochu znají, doporučujeme příběh stručně připomenout podle vyprávění pro školní děti. Podněty pro rozhovor pak načerpejte z Přesahu. Je také možné přečíst Ga 2,1–7 a porovnat s vyprávěním Skutků (to je však poměrně náročná látka).

Přesah

Obrazy a ikony: V křesťanské ikonografii (východní i západní církve) bývají apoštol Petr a apoštol Pavel zobrazováni společně, jako dvě vedle sebe stojící postavy. Někdy také nesou společně kostel, což je vykládáno tak, že jsou sloupy církve. Ve své různosti jsou Petr i Pavel základními svědky Ježíšovy radostné zvěsti. Sdílejí v tradici také svátek (29. června), který vyjadřuje jednotu církve. Na některých zobrazeních se přátelsky objímají. Obrazy můžeme ukázat dětem. (Mohou mít v církvi lidé různé názory? Kvůli čemu se názory liší? Jak se dá spolupracovat? Jak to udělali Petr a Pavel?)

Později nastaly doby, kdy bylo naopak zakázáno, aby židé chodili na křesťanskou bohoslužbu. I v českých zemích museli židé bydlet v ghettech, odkud mívali zakázáno právě v neděli vycházet (aby nerušili křesťanské věřící). V nacistické třetí říši pak byla dokonce bohoslužba očištěna ode všech prvků židovství, ze zpěvníků a bohoslužby byla odstraněna hebrejská slova Haleluja a Hosana. (Byl to správný krok? Mají se křesťané stýkat a přátelit se židy? Proč?

Liturgie

Písně

Spoj nás v jedno Pane (SV 304); *Jedno jsme v Duchu svatém* (SV 119); *Radujte se bratři* (SV 284); *Přijď již, přijď Duchu* (SV 278); *Závěr (Věčně krásný stvořiteli moří)* (SV 489); *Jeden Pán, jedna víra* (EZ 678); *Slunce pravdy milosti* (EZ 420); *Radujme se vždy společně* (EZ 397)

Biblický text k zapamatování

Díky Ježíši smíme obojí, židé i pohané, v jednotě Ducha stanout před Otcem.

(Ef 2,18 par.)

Rituál

Společné setkání lze pravidelně *zahajovat písní* např. Dík slovům tvým. Krátká je píseň *Dál přece nejdeme sami* (SV 39). Dá se využít také refrén písně *To já, ó Pane můj* (SV 331) a její první sloka „Koho pošlu, kdo se hlásí…" Na tyto písně se dá navázat představením postavy, o které si dnes budeme povídat.

Zahájení s pomocí *výtvarného znázornění*: Do světla reflektoru na plakátu umístíme dnešní postavu (černobílý obrázek), po vyprávění ji mohou děti vybarvit. Dnes tu stojí dva — Petr a Pavel.

Okénko do bohoslužeb

Máme při bohoslužbách nějaká pravidla? A jaká? (…) Např. při modlitbě lidé stojí… po začátku odejdou děti do Nedělní školy a po ohláškách se vrátí… při večeři Páně stojí lidé v kruhu… na konci je sbírka…

A co když někdo ta pravidla nesplní? (Třeba nemůže vstát, nebo nechce jít do Nedělky apod.) Musí odejít pryč?

To je zajímavé — máme dobrá pravidla a zvyky, ale pravidla nejsou všechno, nejsou to nejdůležitější. Někdy musíme přemýšlet, co je nejdůležitější. O tom si dnes budete vyprávět.

(Dva předměty: kniha a svazek klíčů, okénko pro školní a starší děti)

K čemu to je? Tyto dva předměty nám tu zastupují dvě postavy, o kterých jste si na minulých setkáních nedělky hodně vyprávěli. Dva apoštoly (můžeme nechat děti hádat) — Petra a Pavla.

Když uvidíte nějaký obraz nebo sochu v knížce nebo kostele, můžete na něm poznat postavu právě podle těchto předmětů: Pavel bývá vyobrazen s knihou, Petr s klíči. Pavel má knihu, protože hodně učil lidi o Ježíšovi. Petr má klíče (protože mu Ježíš řekl: „tobě dám klíče nebeského království"), to znamená, že o hodně věcech v církvi rozhodoval. Jeden učil, druhý rozhodoval. Ale dnes se setkají a budou se muset dohodnout. Jen jestli se jim to podaří?

Pane Bože, ty dáváš svou lásku každému člověku. Každému nabízíš, aby byl tvým dítětem — malému i velkému, cizinci i domácímu, i tomu, kdo udělal chybu nebo se hodně provinil. Děkujeme za to. Děkujeme za Ježíše, který nám to ukázal. Děkujeme, že i my smíme patřit mezi tvoje děti. Amen.

Odkaz na pracovní list

12 Velký spor

17 Apoštolský sněm v Jeruzalémě

Kam dále

David Balcar, upr. Tomáš Trusina: Apoštolský sněm v Jeruzalémě

Kázání Petra Tureckého

Ilustrace k příběhu

Odkaz na píseň

Spoj nás v jedno, Pane (SV304)

Jedno jsme v Duchu svatém (SV119)

Radujte se, bratři, neboť blízko je Pán

Přijď již, přijď, Duchu stvořiteli, Duchu smíření

Věčně krásný Stvořiteli moří

Jeden Pán, jedna víra, jeden křest pojí nás

Slunce pravdy, milosti, ze tmy již nás vyprosti

Radujme se vždy společně, vzdávajíce chválu vděčně

Cílová skupina

Předškolní

Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami IV (s apoštoly, s Janem a celou církví)

Biblický odkaz (kat)

Skutky 15,1–29